

AlFs første formann,
fra 1924 til 1926, var
den tidligere bokseren
Harald Liljedahl.

FOTO: OSLO MUSEUM.

GEIR OVE HALVORSEN

Idrett og politikk

Kampen om arbeideridretten

I år er det 90 år siden Arbeidernes Idrettsforbund (AIF) ble dannet. Det var resultat av en utvikling som hadde pågått i en tiårsperiode. Kortere arbeidsdager hadde ført til mer fritid for arbeiderklassen. Idrett og fysisk fostring ble en populær fritidsaktivitet blant mange arbeidere. Samtidig var idrettsutøvere fra arbeiderklassen i stor grad enten utestengt fra eller følte seg fremmedgjort i den etablerte idrettsbevegelsen. Dette førte til at et eget idrettsforbund for arbeiderklassen ble dannet i pinsehelgen 1924. Dannelsen av AIF skjedde i en radikal og turbulent periode for norsk og internasjonal arbeiderbevegelse. Den kommunistiske internasjonale (Komintern) hadde blitt dannet i 1919, og Arbeiderpartiet hadde vært medlem siden begynnelsen. I 1923 gikk Arbeiderpartiet ut av Komintern og Norges Kommunistiske Parti ble dannet. AIF gikk ved dannelsen i 1924 inn i Den røde sportsinternasjonalen (RSI), som var en del av Komintern.

Etableringen av AIF og utviklingen av arbeideridrettsbevegelsen i Norge har blitt grundig dokumentert av blant andre Petter Larsen og Finn Olstad.¹ Forholdet mellom AIF og RSI er undersøkt i min hovedoppgave *Kampen om arbeideridretten*, som er basert på tidligere ukjente kilder fra RSIs arkiv.² Det er i hovedsak kildematerialet brukt i denne hovedoppgaven artikkelen vil bygge på. Internasjonalt har først og fremst André Gounot forsket på RSI og RSIs forhold til sine medlemsorganisasjoner.³ Denne artikkelen vil ta for seg forholdet mellom Arbeidernes Idrettsforbund og RSI fra dannelsen i 1924 og frem til AIF gikk ut av RSI i 1931. I artikkelen vil jeg undersøke hvilken rolle RSI spilte i dannelsen av AIF og hvorfor AIF ikke ble underordnet den internasjonale kommunistiske bevegelsen.

Arbeideridrettens opprinnelse

Da den moderne idretten vokste fram i andre halvdel av 1800-tallet opplevde mange arbeidere å bli utestengt eller fremmedgjort i idrettsbevegelsen. Dette førte til at det flere steder i Europa oppstod en egen idrettsbevegelse for arbeiderklassen ved siden av den etablerte. Det første forsøket på å organisere den nye bevegelsen skjedde i Tyskland i 1893 med etableringen av Arbeiterturnerbund. Det ble forsøkt å samle arbeideridrettsbevegelsen i en internasjonal organisasjon, men første verdenskrig satte en foreløpig stopper for dette. Etter krigen ble forsøkene gjenopptatt. I 1920 ble Luzerner Sport-Internationale grunnlagt på oppfordring fra Den sosialistiske internasjonale. Målet bak organisasjonen var å holde arbeiderungdom unna borgerlig innflytelse og den militarismen og nasjonalismen som man mente preget den etablerte idrettsbevegelsen.⁴ I 1923 skiftet den navn til Sozialistische Arbeitersportinternationale (SASI). I 1927 hadde organisasjonen over en million medlemmer, brorparten i Tyskland. SASI hadde en sterk posisjon i Sentral-Europa, men fikk liten betydning andre steder.⁵

Innenfor den kommunistiske bevegelsen så mange på idretten som en avsporing, og ikke som en del av klassekampen.⁶ Flere hevdet på stiftelseskonferansen til Den kommunistiske ungdomsinternasjonale i 1919 at politikk og idrett var uforenelig.⁷ Man må derfor se på andre årsaker enn de rent ideologiske for å forklare hvordan en idrettsbevegelse med sitt utspring i den kommunistiske verdensbevegelsen kunne oppstå. André Gounot og James Riordan har pekt på sovjetiske interesser. Det var kun

gjennom arbeideridrettsorganisasjonene at den isolerte Sovjetunionen kunne ha sportslig kontakt med omverdenen.⁸ Historikeren Gounot, som har skrevet det mest omfattende verket om RSIs historie, hevder at RSI var et verktøy for sovjetiske interesser på idrettsområdet. Idretten var lite utviklet i tsarens Russland, og revolusjonen og den påfølgende borgerkrigen hadde ytterligere svekket idretten i Sovjetunionen.

Dannelsen av en kommunistisk idrettsorganisasjon skjedde ikke spontant blant arbeideridrettsmenn og -kvinner. Avgjørelsen var tatt ovenfra og planlagt av sovjetlederne.⁹

Den 23. juli 1921 ble RSI (Internationaler Verband Roter Turn- und Sportvereine, til daglig Rote Sportinternationale) grunnlagt i Moskva. Representanter fra arbeideridretten i ni land var til stede. Også den norske arbeideridretten var invitert til stiftelseskonferansen, men ingen fra Norge møtte.¹⁰ Klassekampen mot det borgerlige, kapitalistiske samfunnet ble vektlagt.¹¹ Det ble understreket at RSI skulle være en organisasjon for kroppsvøvelse. Organisasjonsmessig skulle det bygges opp celler på fabrikker, verft og i jordbrukskollektiver. Cellene skulle ha en felles revolusjonær ideologi og gjennom RSI danne en mektig verdens-

Klassekampen mot det borgerlige, kapitalistiske samfunnet ble vektlagt.

organisasjon. Planene om å etablere celler viste at RSI var klar til å følge Kominterns organisatoriske politikk.¹² Allerede fra begynnelsen av var RSI å betrakte som en underorganisasjon av Komintern. Moskva ble valgt til hovedsete, og russeren Nikolaj Podvojskij ble valgt som generalsekretær. Hovedoppgavene til RSI var først og fremst å samle alle arbeideridrettsforbundene i verden og gjøre dem til revolusjonære organisasjoner. I tillegg skulle RSI fungere som et utstillingsvindu for idretten i Sovjetunionen. Idretten i Sovjetunionen var også i en prekær materiell situasjon og trengte bidrag. Det siste punktet skulle bli vanskelig å oppfylle da den matrielle situasjonen ikke var stort bedre i de andre medlemslandene. Det gjorde at det ofte ble et stort sprik mellom forventningene fra RSI og hva medlemsorganisasjonene kunne utrette.

I desember 1921 lanserte Komintern sin enhetsfronttaktikk. Målet med enhetsfronttaktikken var å mobilisere en bredest mulig del av arbeiderklassen i de kapitalistiske landene. Frem til 1928 var dette gjeldende taktikk for Komintern. Taktikken ble også fulgt opp av RSI. På RSIs 2. kongress, som ble holdt i Berlin i 1922 uten sovjetisk deltakelse, ble det vedtatt at det skulle bygges opp RSI-seksjoner i land hvor det ikke fantes arbeideridrettsforbund. Samtidig skulle det ikke dannes egne kommunistiske organisasjoner i land hvor det allerede eksisterte arbeideridrettsforbund som var tilknyttet SASI. Derimot skulle arbeideridrettsutøverne og funksjonærene spre kommunistisk propaganda innen det eksisterende forbundet, dog uten å sette organisasjonens enhet i fare.¹³ Dette var i tråd med enhetsfronttaktikken til Komintern.

Arbeideridretten i Norge

I likhet med i Europa vokste den norske idrettsbevegelsen frem på slutten av 1800-tallet. Også i Norge var idretten og militæret nært knyttet sammen. Den første landsomfattende idrettsorganisasjonen i Norge, Centralforeningen for Udbredelse af Legemsøvelser og Vaabenbrug, hadde som hovedmål å bidra til dyktige fedrelandsforsvarere.¹⁴ Idrett gikk hånd i hånd med nasjonsbygging og forsvar av fedrelandet. Rune Slagstad har hevdet at idretten fungerte som et disiplineringsprosjekt.¹⁵ Fra 1919 ble idretten organisert i Norges Landsforbund for Idræt (Landsforbundet). I Stortinget sorterte idrettssaker under forsvarsdepartementet og Stortingets militærkomité. Bevilgninger til idretten ble gitt for å styrke landets forsvarsevne. Som i Europa ønsket også arbeiderklassen i Norge å fylle sin fritid med idrett og sport. I begynnelsen meldte mange arbeidere seg inn i idrettsklubber som var tilknyttet det borgerlige idrettsforbundet. Vålerengen IF er et eksempel på dette. I 1909 ble den første idrettsforeningen særskilt for arbeidere stiftet, Fagforeningenes Idrettsforening. Medlemmer av Arbeiderpartiets

ungdomslag på Grünerløkka dannet i 1920 idrettslaget Spartacus. Nettopp disse to første etableringene av idrettsklubber for arbeiderklassen var viktige, ettersom begge to kom til å spille en sentral rolle i dannelsen av et eget forbund for arbeideridretten.

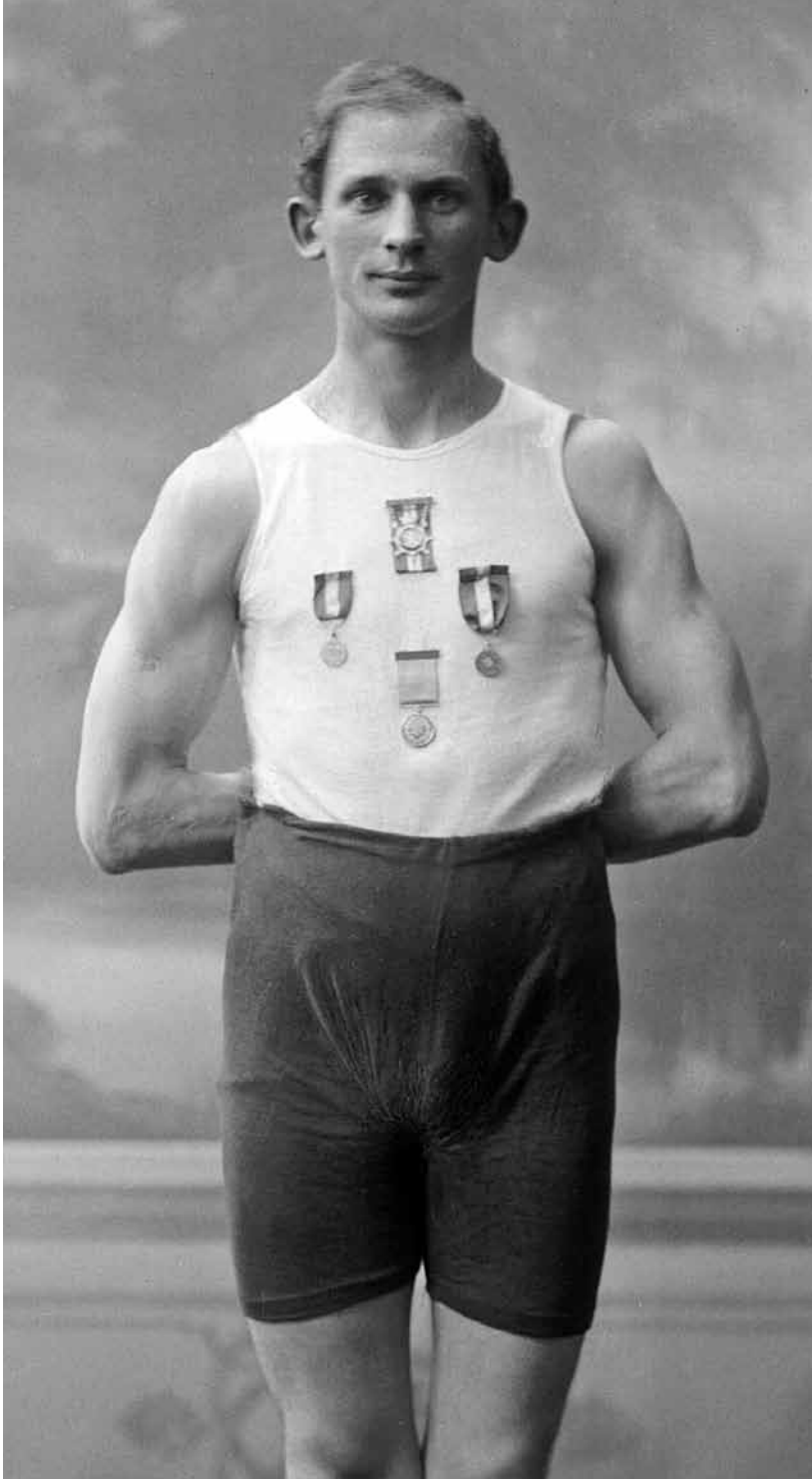
I begynnelsen av 1920-tallet økte motstanden mot den borgerlige idrettsbevegelsen. En viktig grunn til dette var at sentrale personer i den borgerlige idrettsbevegelsen også var sentrale i Samfundshjelpen som

Gjennom idretten skulle arbeiderklassen heves sosialt, kulturelt og politisk.

organiserte streikebrytere under storstreiken i 1921. Samtidig hadde arbeideridretten ingen innflytelse i Landsforbundet. For å bli hørt og samtidig holde arbeiderungdom unna borgerlig innflytelse, ønsket flere i arbeiderbevegelsen et eget alternativ til den eksisterende idrettsbevegelsen. Taktikken ble diskutert.

Norges kommunistiske ungdomsforbund, som på denne tiden var Arbeiderpartiets ungdomsorganisasjon, vedtok i 1921 å arbeide for å erobre de eksisterende idrettsorganisasjoner, eller dersom dette ikke var mulig, måtte «de bestaaende idrætsorganisationer sprænges og et eget arbeidernes idrætsforbund opprettes».¹⁶

I 1922 ble Arbeidernes Idrettsopposisjon dannet. Som navnet antyder var man i opposisjon til ledelsen i den borgerlige idrettsbevegelsen. Målet var å få innflytelse i den etablerte idrettsbevegelsen og at forsvarsdepartementet ikke lenger skulle ha ansvar for idretten, siden mange arbeiderungdommer var antimilitaristiske.¹⁷ Arbeidernes Idrettsopposisjon var delt i synet på om man skulle danne et eget forbund eller forandre den eksisterende idrettsbevegelsen fra innsiden. På den ene siden arbeidet opposisjonen for å få mer innflytelse innad i Landsforbundet. På den andre siden begynte opposisjonen å organisere idrettslag som stod utenfor og opprettet kontakt med RSI. Det tidligst kjente eksemplet på korrespondanse er en rapport skrevet av Olaf Thorsen i november 1922. «Thorsen med skjegget» som han ble kalt på grunn av sitt fyldige helskjegg, var erklært kommunist, tilhenger av et eget forbund og aktiv i brytemiljøet i hovedstaden. Til daglig arbeidet Thorsen som lærer ved Ruseløkka skole, på fritiden var han travelt opptatt som trener og organisator i mer enn 60 år. Den idrettspolitiske målsettingen til Thorsen var klar; gjennom idretten skulle arbeiderklassen heves sosialt, kulturelt og politisk.¹⁸ I rapporten beskrev Thorsen situasjonen i Norge som vanskelig. Det var uenighet om hvilken linje Arbeidernes Idrettsopposisjon skulle følge. Men det største problemet, ifølge Thorsen, var manglende oppslutning fra arbeideridrettsklubber, som Fagforeningenes Idrettsforening, og motstand fra borgerlig side.¹⁹ Fagforeningenes Idrettsforening var en av de klubbene som organiserte arbeidere, men som allikevel var medlem i Landsforbundet. Hovedpunktet i den borgerlige motstanden bestod av påstander i pressen om at idrettsopposisjonen var en sammenkobling av idrett og politikk, noe som ikke hadde

Treneren,
læreren,
organisatoren
og ikke minst
bryteren Olaf
Thorsen, her
fotografert i
1910, en stund
før han anla
sitt karakteris-
tiske helskjegg.

FOTO: GUSTAV
BORGEN.

noe med hverandre å gjøre. På det praktiske planet ble klubber tilknyttet Arbeidernes Idrettsopposisjon motarbeidet ved at de ble nektet å bruke kommunale gymnastikksaler, fotballbaner og skøytebaner som ble benyttet av borgerlige idrettsklubber.

Når det gjaldt sportslig kontakt over landegrensene, ble norske arbeideridrettsutøvere invitert til Sovjetunionen samme år som Arbeidernes Idrettsopposisjon ble dannet. Men ingen reiste. Året etter besøkte et sovjetisk fotballag, tilsluttet RSI, Norge. Det ble spilt kamper i Trondhjem, på Hamar og i Kristiania. Til tross for at - eller nettopp fordi - kampene

gikk mot lag tilknyttet det borgerlige Landsforbundet for idrett, ble de sett på som en viktig propaganda for arbeideridretten. Kampene kunne sees på som en slags klassekamp på fotballbanen og fungerte også som reklame for Sovjetunionen på idrettsbanen.

Bruddet mellom Arbeiderpartiet og Komintern og den påfølgende splittelsen av Arbeiderpartiet i 1923 kom også til å påvirke arbeideridretten og forholdet til RSI. Kommunistene fikk størst innflytelse i arbeideridrettsbevegelsen. Brorparten av Arbeiderpartiets ungdomsbevegelse fulgte med Norges Kommunistiske Parti ved splittelsen. Ungdomsforbundet hadde spilt en viktig rolle ved dannelsen av Arbeidernes

Idrettsopposisjon i 1922. Flere steder hadde de kommunistiske ungdomslagene dannet idrettslag, mens tillitsmenn andre steder hadde gått inn i eksisterende idrettslag for å påvirke dem innenfra. Ungdomsforbundet arbeidet i tillegg med å etablere idrettsutvalg i alle ungdomslag, samtidig som forbundet hadde planer om at det skulle dannes kommunistiske celler i alle idrettsorganisasjoner. Ungdomsforbundets økte innsats for arbeideridretten kan sees i sammenheng med den kommunistiske og Komintern-styrte Ungdomsinternasjonalens økte satsing på idretten. Jo flere som sluttet opp om arbeideridretten, desto klarere ble oppfatningen av arbeideridrettsbevegelsen som et sentralt middel i kampen for innflytelse over arbeiderungdommen. Ungdomsinternasjonalen arbeidet for en geografisk og kvantitativ utvidelse av den røde idrettsbevegelsen, blant annet gjennom opprettelsen av arbeideridrettsforbund under ledelse av den kommunistiske ungdomsbevegelsen. Ifølge André Gounot hadde man størst suksess med dette nettopp i Norge.²⁰

Det var en bred forståelse av at Arbeidernes Idrettsopposisjon bare var et steg på veien til et eget idrettsforbund for arbeideridretten. I mars 1924 arrangerte Arbeidernes Idrettslag og Fagforeningenes Idrettslag et brytestevne som skulle føre til etableringen av et eget arbeideridrettsforbund. Der kom det deltakere fra den svenske idrettsopposisjonen og det finske arbeideridrettsforbundet. Det norske bryteforbundet forbød sine medlemmer å delta ettersom de utenlandske bryterne ikke var orga-

Bruddet mellom Arbeiderpartiet og Komintern og den påfølgende splittelsen av Arbeiderpartiet i 1923 kom også til å påvirke arbeideridretten og forholdet til RSI.

nisert i det internasjonale bryteforbundet. Bryteforbundet mente derfor at stevnet hadde en politisk karakter. Til tross for dette stilte 15 norske brytere opp. Det politiske innholdet ved stevnet, som bryteforbundet hadde advart mot, begrenset seg til at røde, norske, svenske og finske flagg prydet Cirkus Verdensteater, hvor stevnet ble holdt, og at «Internasjonalen» ble spilt. Bryterne som trosset bryteforbundets forbud fikk i etterkant disiplinærstraff fra forbundet. Straffen var utestengelse fra internasjonale stevner i ett år. Blant idrettsutøverne vakte forbundets reaksjon harme. Mange mente at dette var et bevis på at idrettsledelsen ikke ville la arbeiderne få konkurrere med sine utenlandske klassefeller.²¹ Fagforeningenes Idrettsforening, som var en av foreningene som ble rammet av ekskluderingen, bestemte seg for å melde seg ut av Landsforbundet og inn i Arbeiderenes Idrettsopposisjon i protest.

Reaksjonen fra bryteforbundet kom også overraskende på Arbeidernes Idrettsopposisjons lag og medlemmer, som i årevis hadde deltatt på stevner arrangert av Oslo faglige samorganisasjon og Oslo Arbeiderparti, hvor det var heist røde flagg og hvor «Internasjonalen» ble spilt og sunget.²² Før april 1924 betraktet ikke Landsforbundet deltakelsen i slike stevner som politikk. Årsaken til den endrede politikken var at forbundet selv ville bli ekskludert av det internasjonale bryteforbundet dersom man ikke reagerte. Suspensjonen av de 15 bryterne preget naturlig nok Arbeidernes Idrettsopposisjons tredje landsmøte som ble arrangert i Folkets Hus i Oslo 8.-9- juni 1924. På landsmøtet fremmet Fagforeningenes Idrettsforening forslag om dannelsen av et eget idrettsforbund for arbeideridretten. Det er viktig å understreke at initiativet kom fra en klubb og ikke fra Idrettsopposisjonen, ironisk nok en klubb som ikke ville ha deltatt på landsmøtet hvis det ikke hadde vært for reaksjonene etter bryterstevnet i mars. Forslaget om å danne Arbeiderens Idrettsforbund ble vedtatt med 51 mot 4 stemmer. Landsmøtet valgte bokseren Harald Liljedahl til AIFs første formann. Liljedahl var tidligere redaktør for avisa Sørlandet og arbeidet ved Tide- mands Tobakksfabrikk. I sin takketale understreket Liljedahl det gode samarbeidet Arbeidernes Idrettsopposisjon hadde hatt med RSI, og foreslo at dette samarbeidet måtte fortsette og utvides. Landsmøtet vedtok enstemmig at AIF skulle slutte seg til RSI.

En planlagt provokasjon?

Det tradisjonelle synet på dannelsen av Arbeidernes Idrettsforbund har vært at suspensjonene av bryterne etter stevnet vinteren 1924 var den utløsende årsaken og at dannelsen kom som et resultat av Landsforbundets holdning til arbeiderklassen.²³ Finn Olstad har kalt dette ganske treffende «den halve sannheten» om AIFs stiftelse.²⁴ Mye tyder på at

bryterstevnet i mars var en provokasjon mot bryteforbundet og Landsforbundet, iscenesatt av tilhengerne av et eget arbeideridrettsforbund. Det store spørsmålet er hvilken rolle RSI spilte. Dannelsen av et eget arbeideridrettsforbund var i tråd med retningslinjene som RSI vedtok i 1922, om at det skulle dannes egne forbund der hvor dette ikke fantes. Det var også i tråd med enhetsfronttaktikken til Komintern.

På landsmøtet til Arbeidernes Idrettsopposisjon i 1924 var RSI representert gjennom sin mann i Berlin, Fritz Reussner.²⁵ Reussner kom senere til å arbeide i RSIs sekretariat i Moskva med ansvar for blant annet de skandinaviske landene.²⁶ Til tross for samarbeidet hadde ikke Arbeidernes Idrettsopposisjon blitt sett på som et fullverdig medlem av RSI. Dette kom til uttrykk under et eksekutivmøte i RSI i februar 1923, hvor Olaf Thorsen hevdet at Idrettsopposisjonen var en seksjon av RSI, mens president i RSI, Nikolaj Podvoiskij, sa at Idrettsopposisjonen ikke formelt sett var medlem.²⁷ Podvoiskijs ord veide nok tyngre enn Thorsens, men det faktum at Thorsen var medlem av RSIs eksekutivkomité før arbeideridretten i Norge ble regnet som et fullverdig medlem av RSI, forteller mye om både RSIs syn på viktigheten av å få med seg norsk arbeideridrett og om Thorsens rolle.²⁸

I 1923 hadde Thorsen vært blant grunnleggerne av Arbeidernes Idrettsforening, som var med på å arrangere det berømte bryterstevnet vinteren 1924. Gjennom sitt aktive arbeid med idretten, og først og fremst brytingen, hadde han knyttet kontakter utenlands. Det var dette som førte ham inn i RSIs eksekutivkomité. Thorsen hadde jevnlig kontakt med RSI, blant annet med Fritz Reussner. I et brev fra Thorsen til

Reussner fra desember 1923 uttrykte Thorsen at han hadde tro på at man skulle lykkes i arbeidet med å danne et eget idrettsforbund tilknyttet RSI, så lenge kommunistene var aktive nok i Arbeidernes Idrettsopposisjon.²⁹

Allerede i november i 1922 hadde eksekutivkomiteen i RSI planer om å opprette en egen arbeideridrettsorganisasjon i Norge, slik at arbeiderne kunne trekkes ut av den borgerlige idrettsorganisasjonen.³⁰ Arbeideridrettsbevegelsen i Norge var spesielt viktig for RSI ettersom Norge kunne være et

eksempel for resten av Norden. Lyktes man i Norge vil det bli lettere for RSI å vinne fram i Danmark og Sverige og kanskje også i Finland.³¹ Dannelsen av AIF var også i tråd med målsettingen til RSI fra 1922 om å opprette egne arbeideridrettsforbund i land hvor slike ikke eksisterte. På eksekutivkomitémøtet til RSI i februar 1923 ble det lagt planer om å fremprovosere en utestengelse fra det borgerlige forbundet.³² Når man vet at Olaf Thorsen deltok på møtet i eksekutivkomiteen og samtidig var en av arrangørene av bryterstevnet i mars 1924 så er det mulig å trekke slutningen at bryterstevnet var et bestillingsverk fra RSI. Gjennom

Allerede i november i 1922 hadde eksekutivkomiteen i RSI planer om å opprette en egen arbeideridrettsorganisasjon i Norge.

bryterstevnet klarte Thorsen og RSI å fremprovosere en utestengning fra det borgerlige forbundet, noe som vakte sinne og harme i arbeideridrettsbevegelsen.

Opprettelsen av Arbeidernes Idrettsforbund kan sees på som et resultat av RSIs arbeid, men det var derimot ikke planlagt at det nye forbundet skulle slutte seg direkte til RSI. RSIs målsetting i Norge, slik den kom til uttrykk i 1923, var først og fremst å få dannet et eget arbeideridrettsforbund. Spørsmålet om tilslutningen til RSI måtte komme i andre rekke. Ledelsen i RSI fryktet at arbeidere som ikke var kommunister ville forbli i det borgerlige forbundet hvis kommunistene kjørte for hardt på at det nye arbeideridrettsforbundet skulle orientere seg mot Moskva, og at AIF i så fall ville bli en liten organisasjon og ikke en masseorganisasjon. Det viktigste var tross alt å holde arbeiderungdommen borte fra den borgerlige idrettsbevegelsen.³³ Dannelsen av AIF førte til at de mer moderate skikkelsene i Arbeiderenes Idrettsopposisjon som hadde arbeidet for reformer innenfor den eksisterende idrettsbevegelsen ble stående utenfor AIF. De som hadde kjempet for et eget forbund og en tilknytning til RSI hadde foreløpig vunnet slaget om arbeideridretten.

Det viktigste var tross alt å holde arbeiderungdommen borte fra den borgerlige idrettsbevegelsen.

Men forholdet mellom RSI og AIF var allerede fra begynnelsen av preget av et språk mellom RSIs forventninger til hva AIF kunne utrette og AIFs små ressurser. RSI forventet løpende informasjon fra forbundsledelsen om AIFs arbeid, men de aktive i AIFs ledelse gjorde jobben på frivillig basis og kunne ikke leve opp til disse forventningene.³⁴ Manglende informasjon og manglende svar fra AIFs styre på RSIs henvendelser skapte irritasjon hos den daglige ledelsen i RSI.³⁵ Fra AIFs side kan den manglende oppfølgingen også forklares med at man ikke følte seg forpliktet til å rapportere alle sine gjøremål til RSI. Det kan ha vært ulike syn på hvilke forpliktelser medlemskapet i RSI innebar og hva det ville si å være medlem i en av Kominterns organisasjoner. Muligens hadde RSIs krav om hyppig rapportering sin bakgrunn i særlig høye forventninger til arbeideridretten i Norge.

I likhet med Kominterns øvrige underorganisasjoner forsøkte også RSI å indoktrinere representanter for sine medlemsseksjoner gjennom kaderskoler. Samtidig med RSIs tredje kongress høsten 1924 åpnet et internasjonalt idrettsakademi i Moskva. Idrettsakademiet skulle knytte de forskjellige medlemsseksjonene i RSI nærmere til seg og øke RSIs innflytelse. AIF sendte en student til akademiet. Den norske studenten ble plukket ut av forbundsledelsen i AIF.³⁶ Oppholdet på akademiet var dekket av RSI og skulle vare i ti måneder. AIF var representert på kongressen ved formann Harald Liljedahl og Oskar Hansen. Olaf Thorsen deltok som medlem av RSIs eksekutivkomité. Harald Liljedahl oppsum-

merte kongressen i et intervju med Arbeiderbladet. Ifølge Liljedahl var RSIs fremste oppgave å samle arbeiderungdommen i arbeidernes egne idrettsforeninger, hvor man skulle fremme klassebevissthet og forståelsen av at arbeiderungdommen gjennom idretten skulle bli gode forkjempere for arbeiderklassens sak. Liljedahl fremhevet motsetningen til den borgerlige idretten. Mens den var opptatt av å jage nye rekorder, skulle arbeideridretten bidra til å heve arbeiderklassen både kulturelt og fysisk.³⁷

Splittelsen av arbeiderbevegelsen og arbeideridretten

Som tidligere nevnt så trakk flere av de mer moderate skikkelsene fra Arbeidernes Idrettsopposisjon seg ut av arbeideridretten etter dannelsen av AIF. Kommunistene var i flertall i det nye forbundet og dominerte forbundsledelsen. Det siste var en direkte konsekvens av at kommunister som Thorsen hadde stått aktivt på for dannelsen av et eget forbund. En annen årsak var Arbeiderpartiets manglende interesse for arbeideridretten. Arbeiderpartiet tok ikke åpenlyst avstand fra et eget arbeideridrettsforbund, men gav heller ingen aktiv støtte.³⁸ Trygve Lie var en av flere sentrale skikkelser i Arbeiderpartiet som var skeptisk til dannelsen av AIF. På Arbeiderpartiets landsmøte i 1925 beklaget han at Arbeiderpartiet ikke hadde grepet inn og forhindret etableringen av AIF. I følge Lie, førte opprettelsen av AIF til splittelse og konflikt med det borgerlige forbundet. Oscar Torp lanserte et forslag om at ungdomsfylkingen burde få avgjøre partiets holdning til AIF. Ungdomsfylkingen gikk inn for AIF, og landsmøtet bestemte at Arbeiderpartiet også skulle gi sin støtte.³⁹ En mulig årsak til at ungdomsfylkingen støttet AIF var at ungdommen først og fremst utgjorde de aktive i idrettsbevegelsen. Den manglende interessen og uenigheten innad i Arbeiderpartiet om hvordan man skulle forholde seg til arbeideridretten bidro til den kommunistiske dominansen i AIF og til at båndene mellom RSI og AIF styrket seg.

De første årene etter opprettelsen var AIF preget av harmoni. Dette til tross for tidligere uttalelser om at arbeideridretten skulle være en «rød hær». Noe av årsaken var at de økonomiske og administrative oppgavene stod i kø for det nye forbundet, og at kampen mot den borgerlige idrettsbevegelsen virket samlende på de forskjellige politiske grupperingene. Selv om forbundsledelsen stort sett bestod av kommunister, er det viktig å huske på at medlemmene i idrettslagene som var tilknyttet AIF bestod av både sosialdemokrater, kommunister og partiløse. En annen årsak til enigheten innad i forbundet de første årene var at den kommunistiske ledelsen ikke foretok noen «drastiske grep».

I likhet med Arbeiderpartiet hadde heller ikke NKP spilt en sentral

Carsten Oliver Aasebø, til venstre i bildet, var foruten å være NKPs mann i AIF, også medarbeider i NKPs aviser Norges Kommunistblad og Arbeideren. Han ble senere elev ved Kominterns kaderskole i Moskva. Her fotografert i NKPs partikontor i Storgata 45 i Oslo. Til høyre Johan Medbye. I midten Rigmor Larsen og Ingeborg Larsen.

rolle ved dannelsen av AIF i 1924. Men fra 1926 begynte NKP å engasjere seg mer aktivt i arbeideridretten. Partiet opprettet et eget idrettsutvalg, og det ble etablert kontakt mellom partiet og RSI.⁴⁰

AIFs landsmøte i 1926 styrket kommunistenes stilling i AIF. Det endte med at Oskar Hansen ble valgt til ny formann. Hansen var kommunist og fagforeningsmann.⁴¹ Også Olaf Thorsen var med i det nye kommunistdominerte styret. For NKP var dette viktig, da Thorsen var den av NKPs folk som betydde mest i idrettsarbeidet.⁴² Uttalelsene på landsmøtet viste at kommunistene var i flertall og at støtten til RSI fortsatt var stor. Idrettslaget Spartacus fremmet et forslag som gav full støtte til RSIs kamp for enhet i arbeideridretten og RSIs bestrebelser på å samle de to arbeideridrettsinternasjonale. Forslaget ble enstemmig vedtatt.⁴³

På denne måten var AIF i 1926 en organisasjon under kommunistisk innflytelse. Til tross for dette utviklet ikke AIF seg til en revolusjonær organisasjon. Ifølge Finn Olstad hadde dette to årsaker. For det første fungerte ikke NKPs system av celler, tillitsmenn og utvalg. Den andre årsaken var at medlemmene i AIF var lite mottakelige for kommunistisk

propaganda. For dem var det viktigere å dyrke idrett enn politikk.⁴⁴ Selv om Olstad har rett i at NKPs arbeid ikke førte til at AIF ble en revolusjonær organisasjon, må deler av kommunistenes virksomhet innenfor idrettsområdet sees på som vellykket. Både dannelsen av AIF i 1924 og utfallet av AIFs landsmøte i 1926 er eksempler på dette.

Men til tross for at forbundsledelsen bestod av et flertall kommunister, var NKP klar over at partiet langt fra hadde vunnet den politiske kampen om AIF.⁴⁵ I oktober 1926 skrev Johs. Mortensen i NKPs idrettsutvalg til RSIs eksekutivkomité at suksessen på landsmøtet etter hans syn var et resultat av en vellykket taktikk og ikke kom som følge av noen stor oppslutning fra kommunistene om arbeideridretten. Etter Mortensens beregninger var det kun 200 organiserte kommunister blant AIFs medlemmer i hele landet, og i Oslo var antallet kun 50-60 kommunister. Det beskjedne antallet organiserte kommunister i AIF kan også sees i sammenheng med medlemsflukten som NKP opplevde. Fra 1924 til 1926 ble NKPs medlemstall halvert, fra 14 000 til omtrent 7000 medlemmer. I samme periode økte medlemstallet i AIF.

Størrelsesforholdet mellom antallet organiserte kommunister og antallet medlemmer i AIF førte også til vanskeligheter når det kom til den norske seksjonens representasjon i RSIs eksekutivkomité. AIF fikk to medlemmer da eksekutivkomiteen ble utvidet til tretten medlemmer i 1926, noe som gjenspeiler at norsk arbeideridrett ble vektlagt i den inter-

Størrelsesforholdet mellom antallet organiserte kommunister og antallet medlemmer i AIF førte også til vanskeligheter når det kom til den norske seksjonens representasjon i RSIs eksekutivkomité.

nasjonale arbeideridrettsbevegelsen. Men både for RSI og NKPs idrettsutvalg var det problematisk dersom to kommunister kom til å representere AIF i eksekutivkomiteen: Olaf Thorsen og AIFs nye formann Oskar Hansen. Det kan virke overraskende at dette skulle være et problem ettersom det ville befeste AIF som en kommunistisk organisasjon. Men sett i lys av den lave andelen kommunister i forbundet, kunne det skape problemer med to kommunister i så fremtredende posisjoner. Johs. Mortensen fryktet at dette ville svekke partiets og kommunistenes stilling i AIF og RSIs anseelse blant AIFs medlemmer ettersom det ikke ville avspeile det reelle styrkeforholdet mellom kommunister og ikke-kommunister.⁴⁶ Derfor foreslo Mortensen at RSI burde velge noen andre enn Olaf Thorsen eller la den norske seksjonen selv velge sitt medlem

til eksekutivkomiteen. RSI hevdet at det hele bygde på en misforståelse. Olaf Thorsen hadde ikke blitt valgt til medlem av eksekutivkomiteen, selv om det hadde blitt diskutert. Det ble derimot åpnet for at AIF fritt kunne velge sitt andre medlem til eksekutivkomiteen.⁴⁷ Misforståelsen kom av at Oskar Hansen hadde meddelt forbundsledelsen at Thorsen var blitt valgt som medlem, og at Thorsen hadde proklamert dette i Norges Kommunistblad.

Denne misforståelsen tyder på at kommunikasjonen mellom RSI og AIF var uklar og at det samme kan sies om kommunikasjonen innad i AIF. Samtidig viser håndteringen av episoden at det var viktig for RSI ikke å provosere det store ikke-kommunistiske flertallet blant AIFs medlemmer. Situasjonen i Norge var såpass spesiell at Fritz Reussner og sekretariatet i RSI mente at det ville være best at AIF selv valgte det siste eksekutivkomitémedlemmet.⁴⁸ RSIs sekretariat tok dermed hensyn til Johs. Mortensen og NKPs idrettsutvalgs ønske. På en måte kan man se på dette som et eksempel på pragmatisk tenking fra både NKPs idrettsutvalg og RSIs sekretariat og samtidig som et uttrykk for Kominterns daværende enhetsfrontslinje.

Kampen om AIF hardner til

AIFs landsmøte i 1926 innebar et nederlag for Arbeiderpartiets tilhengere. Frykten for at AIF skulle brukes til å spre kommunismen blant arbeideridrettsmenn og -kvinner kan ha vært en viktig årsak til at Arbeiderpartiet fattet økt interesse for AIF. Den økte interessen kom klart til uttrykk på Arbeiderpartiets landsmøte i 1927, der også Norges Sosialdemokratiske Arbeiderparti og Arbeiderpartiet ble slått sammen. Den lunke holdningen mange i Arbeiderpartiet tidligere hadde hatt til arbeideridretten ble erstattet med en offensiv tilnærming. For Arbeiderpartiet må det ha vært viktig å få stoppet NKPs innflytelse i det raskt voksende forbundet. Fra 1926 økte antallet medlemmer i AIF med nesten 1200, fra 7461 medlemmer i 1926 til 8649 medlemmer i 1927.⁴⁹ Kampen mot kommunistenes dominans i arbeideridretten kom klart til uttrykk i en uttalelse fra landsmøtet: «En forutsetning for at det forenede parti skal støtte arbeideridrettsbevegelsen er imidlertid at det blir satt en stopper for kommunistpartiets cellevirksomhet. Disse må ikke lenger få adgang til å utnytte arbeideridrettsbevegelsen til fremme av sitt partis særformål.»⁵⁰ Arbeiderpartiet var klart til å ta opp kampen om arbeideridretten.

NKPs idrettsutvalg så naturlig nok med skepsis på Arbeiderpartiets offensiv i idrettsspørsmålet. Etter idrettsutvalgets mening var det nødvendig å opptre med forsiktighet etter at Arbeiderpartiet hadde gått ut mot det partiet mente var kommunistenes fraksjonsvirksomhet i arbeideridretten.⁵¹ Arbeiderpartiets holdning og utsagn om at kommunistenes cellevirksomhet måtte stoppes hadde ført til en reell frykt blant kommunistene om at arbeideridretten kunne splittes.⁵² Arbeiderpartiets økte interesse ville ikke bare påvirke forholdene innad i forbundet, men også forholdet til RSI. Hvordan stilte Arbeiderpartiet seg til at AIF var medlem i en underorganisasjon av Komintern? Svaret skulle komme på AIFs landsmøte i 1927.

For Arbeiderpartiet må det ha vært viktig å få stoppet NKPs innflytelse i det raskt voksende forbundet.

I 1927 var AIFs forbundsstyre preget av flere kriser. Personlige og mellommenneskelige problemer, og dessuten dårlig økonomi gjorde arbeidsforholdene vanskelige. I november 1926 hadde forbundet en gjeld på 5000 kroner. På vegne av AIF kom Olaf Thorsen med en forespørsel til RSIs sekretariat om et lån på 1200 dollar.⁵³ Sletting av den gamle gjelden ville etter Thorsens mening gjøre AIFs arbeid lettere, samtidig som gjelden gjorde det vanskelig å sende utøvere til konkurranser i utlandet. Men RSI utelukket å låne ut en så høy sum.⁵⁴ Som om dette ikke var nok, kom det også intern kritikk mot medlemskapet i RSI.⁵⁵

RSIs sekretariat så med bekymring på situasjonen i AIF. Det skapte hodebry for ledelsen i RSI at kommunister hadde gått ut av styret, at det var økonomiske problemer og at Arbeiderpartiet var så offensivt.⁵⁶ Landsmøtet i 1927 ville derfor være viktig. Sekretariatet instruerte NKPs idrettsutvalg og kommunistene i AIF om å gjøre et grundig arbeid i forkant av landsmøtet. Kommunistene i AIF fryktet at en utmeldelse av RSI ville bli aktuelt dersom sosialdemokratene fikk økt innflytelse.⁵⁷ Carsten Aasebøe, som var sentral blant kommunistene i AIF, mente at det ble satt spørsmålstegn ved forbundets internasjonale forbindelser etter partisamlingen. Det var, ifølge Aasebøe, krefter som mente at AIF

For å hindre en utmelding fra RSI mente NKPs idrettsutvalg at det var viktig å understreke RSIs kamp for enhet på landsmøtet.

ikke kunne være medlem av det kommunistiske RSI. I forkant av landsmøtet sendte RSI Fritz Reussner til Norge. Offisielt ble Reussner sendt for å studere arbeideridrettens forhold i Norge og for å finne ut hvordan RSI kunne hjelpe med å løse AIFs utfordringer.⁵⁸ Uoffisielt rapporterte Reussner tilbake til RSIs sekretariat, samtidig som han hadde møter med den kommunistiske fløyen i AIF. Etter Reussners mening var det gjort lite fra kommunistenes side i forkant av landsmøtet.⁵⁹ For å hindre en utmelding fra RSI mente NKPs idrettsutvalg at det var viktig å understreke RSIs kamp for enhet på landsmøtet.⁶⁰ I tråd med

Kominterns skiftende enhetsfrontpolitikk arbeidet RSI tidvis for enhet innen arbeideridretten gjennom en sammenslåing med SASI. Etter kommunistenes mening ville både AIF og RSIs bestrebelsler på skape internasjonal sportslig enhet bli svekket dersom tilhengerne av utmelding av RSI vant frem på landsmøtet.⁶¹

AIFs landsmøte ble holdt i Oslo i midten av april 1927. Som ventet ble landsmøtet et vendepunkt i AIFs historie. Det sittende styret fikk sterk kritikk for sitt arbeid, noe som gav utslag da et nytt styre skulle velges. Arbeiderpartifløyens kandidat, rørleggeren Thor Jørgensen, ble valgt til ny formann. Flertallet i det nye styret var Arbeiderpartifolk. For kommunistene ble valg av styre og formann et stort nederlag. Realiseringen av drømmen om å gjøre om AIF om til en revolusjonær frontorganisasjon virket langt unna. Men i stedet for forslag om utmeldelse, fikk heller RSI støtte for sitt arbeid på landsmøtet. Fritz Reussner redegjorde om RSIs

forsøk på å skape enhet mellom RSI og SASI. Landsmøtet gav sin uforbeholdne støtte til RSIs bestrebelser for å få til en samling, og AIFs representanter på RSIs kongresser og møter fikk i oppdrag å arbeide for å virkeliggjøre en samling.⁶²

For ledelsen i RSI hadde landsmøtets beslutning om at AIF fortsatt skulle være tilknyttet RSI stor politisk betydning.⁶³ RSI mente det var viktig å forsterke det ideologiske arbeidet i Norge. AIFs medlemmer måtte bli fortrolige med RSIs prinsipper og oppgaver, og AIF måtte knyttes nærmere RSI. En måte å gjøre dette på var gjennom idrettsstevner. Den første anledningen ville bli Vinterspartakiaden som skulle arrangeres i Oslo i 1928. Det var også planer om å ha en fast norsk medarbeider ved RSIs sekretariat i Moskva. Forslagene viser at RSIs ledelse ønsket å knytte sin norske medlemsseksjon nærmere til seg, og dermed få muligheten til å utøve større kontroll og mer innflytelse over AIF. Samtidig mente RSIs sekretariat at AIF spilte en viktig rolle i den internasjonale arbeiderbevegelsen og måtte vies stor oppmerksomhet.

Vinterspartakiaden i Oslo

Som en motsats til de olympiske lekene gjennomførte de to arbeideridrettsinternasjonale sine egne store idrettsarrangementer. SASI avholdt sine arbeiderolympiader. RSI valgte navnet spartakiade, inspirert av antikkens slaveopprør. For sovjetiske idrettsutøvere var spartakiadene en mulighet til å konkurrere med utenlandske idrettsmenn. Den aller første av spartakiadene ble holdt i Oslo vinteren 1928 og fikk navnet Vinterspartakiaden. Senere på året ble det arrangert en sommerutgave i Moskva.

Som nevnt var det ikke uvanlig at arbeideridrettsutøvere fra andre land deltok i stevner i Norge; bryterstevnet i 1924 er kanskje det beste eksemplet på dette. Det som skilte Vinterspartakiaden fra tidligere idrettsarrangementer var for det første det store antallet deltakere. Arrangementet samlet 424 deltakere fra Norge, Sverige, Sovjetunionen, Finland, Tsjekkoslovakia og Tyskland.⁶⁴ Det ble konkurrert i skøyter, ishockey, langrenn, hopp, ringøvelser og boksing. Sportshallen på Kampen, Nydalsbakken, Grefsenkollen og Bislett var arenaer. Arrangementet var det største idrettsarrangementet som til da hadde blitt arrangert på norsk jord. En annen faktor som gjorde arrangementet viktig var betydningen stevnet hadde propagandamessig. Målet til RSI var at Vinterspartakiaden skulle knytte sterkere bånd mellom AIF, RSI og den sovjetiske idrettsorganisasjonen.⁶⁵ For RSI var dette særlig viktig etter utfallet av AIFs landsmøte i 1927. Både kommunistene og Arbeiderpartifløyen i AIF ville bruke stevnet til å markere seg ettersom Vinterspartakiaden ble arrangert kort tid før AIFs landsmøte. Arbeiderpartifløyen

Det russiske bandylaget, fotografert på Dælenenga idrettsplass under Spartakiaden i Oslo, februar 1928.

med AIFs ledelse i spissen ønsket å nedtone det propagandamessige ved Vinterspartakiaden og heller fremheve idretten. Dette skapte misnøye hos RSIs delegasjon. Sportslig gikk arrangementet stort sett knirkefritt. Blant annet ble skøytetidene på Bislett bedre enn under et borgerlig stevne som ble holdt samtidig på Frogner Stadion. Sportshallen på Kampen var smekkefull under boksekampene.⁶⁶ Offisielt omtalte RSIs delegasjon Vinterspartakiaden som en suksess.⁶⁷ Uoffisielt var det derimot mye delegasjonen var misfornøyd med. Dette gjaldt alt fra forbedelsene til stevnet, det propagandamessige under stevnet, til premiene som ble sett på som borgerlige. I tillegg ble det også gitt uttrykk for misnøye med AIF-ledelsens opptreden under stevnet.⁶⁸

Krig mot sosialdemokratene

I 1928 skjedde det et skifte i Kominterns politikk som kom til å få stor innvirkning på den internasjonale arbeideridrettsbevegelsen og for forholdet mellom RSI og AIF. Den nye politikken til Komintern var den såkalte ultravenstrelinjen som ble vedtatt på Kominterns 6. kongress i Moskva sommeren 1928. Mens enhetsfrontpolitikken åpnet for samarbeid med sosialdemokratene, innebar ultravenstrelinjen en åpen krigs-

erklæring mot sosialdemokratiet. Fienden var ikke lenger bare borgerskapet, men nå også sosialdemokratiske partier og reformistiske fagforeninger.⁶⁹ På RSIs 4. verdenskongress ble det vedtatt at Kominterns nye retningslinjer skulle gjelde arbeideridrettsbevegelsen. Resultatet ble splittelser i en rekke arbeideridrettsforbund i Europa. Kommunistene i arbeideridrettsbevegelsen kjempet mer innbitt mot SASI enn det de gjorde mot de borgerlige idrettsorganisasjonene.⁷⁰

Krigserklæringen mot sosialdemokratene kom til å få betydning for arbeideridretten i Norge. Vinteren og våren 1929 var AIF preget av uro og stridigheter. Kommunistfløyen fikk instruksjoner fra RSI om å kritisere forbundsledelsen.⁷¹ Kritikken gikk ut på at forbundsledelsen ikke informerte om og fulgte opp RSIs vedtak. Den ble også kritisert for å ha deltatt på møter hvor det hadde blitt diskutert om AIF skulle melde seg ut av RSI. Dette ble tilbakevist av AIFs nye formann, Thorvald Olsen, som mente at det ville ha vært en forbrytelse mot RSI dersom han skulle ha deltatt på et slikt møte.⁷² Carsten Aasebøe som hadde kommet med beskyldningene ble suspendert fra alle tillitsverv i AIF i to år. Thorvald Olsen var tidligere norgesmester i bryting, arbeiderpartimann og gikk under tilnavnet «Torden». Til tross for at «Torden» var arbeiderpartimann, ble hans kandidatur foreslått av Olaf Thorsen.⁷³ Det må sees på som en taktisk manøver av RSI-tilhengeren Thorsen å foreslå sin tidligere bryterkollega som formann.

Tidligere på året hadde AIFs medlemskap i RSI blitt kraftig kritisert av Ola Brandstorp, som mente at AIF var best tjent med å stå utenfor RSI og at RSI var en kommunistisk organisasjon. Det som gjorde kritikken fra Brandstorp så spesiell var at han var en av AIFs medlemmer i RSIs eksekutivkomité, og kun noen måneder tidligere hadde uttalt på RSIs verdenskongress at AIFs plass var i RSI. Nå hadde han gjort helomvending. Brandstorps utsagn førte til en opphetet diskusjon både sentralt og ute i distriktene. Det bidro også til at RSI innkalte Brandstorp og Thorvald Olsen til et oppklaringsmøte med RSIs eksekutivkomité i Kharkov forsommeren 1929. Her ble Brandstorps beskyldninger om at RSI var en kommunistisk organisasjon forsøkt tilbakevist.⁷⁴ Ledelsen i RSI mente at man ikke inntok et partipolitisk standpunkt, og at man ikke blandet seg inn i partipolitikk.

Dette fikk Brandstorp til å ønske at dette også måtte gjelde RSIs forhold til den norske arbeideridrettsbevegelsen. Årsaken til kritikken var at han ville belyse forbindelsen mellom NKP og RSI. Brandstorp ville ikke gå tilbake på dette, men uttrykte samtidig at han ønsket å arbeide for og være lojal mot RSI. Olsen, som også deltok på møtet, krevde at RSI måtte avslutte sine forbindelser til NKP, dersom det gode forholdet til den norske medlemsseksjonen skulle bestå. Det er liten tvil om at Brand-

Vinteren og våren 1929 var AIF preget av uro og stridigheter.

Journalist og underoffiser Ola Brandstorp hadde pressefaglig erfaring fra blant annet Østfold Arbeiderblad da han ble valgt til forretningsfører på AIFs landsmøte i 1931. Her står han til høyre sammen med en funksjonær under Arbeiderolympiaden i Praha 1934.

storp og Olsen hadde til hensikt å konfrontere eksekutivkomiteen med de tette båndene mellom RSI og NKP. RSIs forsikringer om ikke å blande seg inn i partipolitikk bet ikke på de norske representantene. I kildematerialet finnes omfattende brevveksling mellom RSI og NKP, og føringer fra RSI, så Olsen og Brandstorps anklager var berettigede. Mellom linjene var beskjeden fra den norske delegasjonen klar; enten kuttet RSI ut kontakten med NKP eller så gikk AIF ut av RSI.

AIFs forhold til RSI ble hovedsaken på landsmøtet i november 1929. Her ble det bestemt at man fortsatt skulle være medlem av RSI. Samtidig vedtok landsmøtet at paroler og henvendelser fra RSI som ville føre AIF opp i et motsetningsforhold til Arbeiderpartiet og LO ikke kunne godtas. Arbeiderpartifløyen hadde med denne resolusjonen fullført sin erobring av AIF. Årsaken til at man ikke gikk inn for utmelding av RSI kan ha vært at man heller ville fremprovosere et brudd fra den kommunistiske fraksjonen eller RSIs side. En annen årsak kan ha vært at medlemskapet i RSI sikret populære besøk av sovjetiske idrettsutøvere. Kommunistene svarte på resolusjonen med å danne sin egen idrettsopposisjon. Opposisjonen fikk støtte fra RSIs representant på landsmøtet. Etter landsmøtet begynte opposisjonen å organisere seg. Allerede fra begynnelsen av ble den betraktet som RSIs avdeling i Norge.⁷⁵ I forhold til AIFs landsmøtoregulering kom RSIs presidium med et vedtak, om at AIF måtte følge RSIs direktiver og beslutninger.⁷⁶ Dette ble oppfattet som et ultimatum av AIF. RSI var kritisk til samarbeidet mellom AIF, LO og Arbeiderpartiet og mente at dette oppløste den revolusjonære arbeideridrettens selvstendighet i Norge og forvandlet AIF til et «anheng» til Arbeiderpartiet. Samtidig var RSI skeptisk til tanken om å danne et nytt forbund i Norge. Etter RSIs mening burde opposisjonen ha fortsatt kampen innenfor AIF, for å erobre flertallet på grunnlag av en enhetsfront nedenfra.⁷⁷

Sommeren 1930 sendte RSI en kommisjon til Norge for å undersøke forholdene i AIF og årsakene til bruddet. Uoffisielt skulle kommisjonen forsøke å befeste RSIs innflytelse blant arbeideridrettsutøverne i Norge og avsløre ledelsen i AIF som «sosialfascister» i tråd med Kominterns gjeldende politikk.⁷⁸ Forhandlinger mellom kommisjonen og forbundsledelsen førte ikke frem, og forholdet mellom RSI og ledelsen i AIF var på frysepunktet. Vinteren 1931 gjorde RSI et nytt forsøk på å megle i striden mellom forbundsledelsen og opposisjonen. Forhandlingene førte heller ikke denne gangen frem. På AIFs landsmøte i 1931 kom det endelige bruddet med RSI, da landsmøtet besluttet å melde AIF ut av RSI. Opposisjonen svarte med å danne sitt eget forbund, Kampforbundet for Rød Sportsenhet med tidligere AIF-formann Oskar Hansen som leder. Mens AIF opplevde en voldsom økning i medlemsantallet, ble Kampforbundet, til tross for forholdsvis stor

På AIFs landsmøte i 1931 kom det endelige bruddet med RSI, da landsmøtet besluttet å melde AIF ut av RSI.

Millimeterpresisjon var viktig når arbeideridretten skulle propagandere for sin sak. Fotografi fra et arbeiderturnstevne i Praha 1932.

oppslutning i Trondheim og i Bergen, en liten minoritet på landsbasis. I 1935 gikk Kampfbundet inn i AIF.

Utover 1930-tallet opplevde AIF en enorm vekst. I 1930 hadde AIF drøye 12 000 medlemmer, fire år senere var medlemstallet økt til 45 000.⁷⁹ Under ledelsen av formann Trygve Lie og sekretær Rolf Hofmo ble revolusjonære visjoner erstattet av idrettspolitik og fokus på folkehelse. Også satsing på kvinneidrett og bedriftsidrett var to av områdene som gjorde at AIF vokste. AIFs vekst på 1930-tallet bidro sterkt til å gjøre idrettsbevegelsen til en folkebevegelse. Ved utbruddet av 2. verdenskrig hadde AIF vokst til å ha rundt 100 000 medlemmer. Etter idrettsforliket i 1936 nærmet AIF og Landsforbundet seg hverandre, og høsten 1939 vedtok begge forbund en sammenslåing som ble utsatt på grunn av krigsutbruddet.

Hvorfor ble aldri AIF en revolusjonær organisasjon?

Norske kommunister og RSI spilte en avgjørende rolle i opprettelsen av et eget arbeideridrettsforbund i Norge. Båndene til RSI var på plass alle-

rede før forbundsdommen, og det var naturlig at det nye forbundet ble medlem i RSI. Til tross for kommunistenes tidlige dominans, ble aldri AIF en kommunistisk organisasjon. Årsakene til det er flere og sammensatte. En årsak var det store spriket mellom hva forbundet kunne utrette og forventningene fra RSI. Det er også verdt å huske at kommunistene hele tiden forble et mindretall blant AIFs medlemmer. De fleste arbeideridrettsutøverne i Norge var mer opptatt av muligheten til å bedrive idrett enn å bli lært opp i klassekamp på idrettsbanen. De politiske forholdene i Norge og internasjonalt var også avgjørende. Splittelsen av norsk arbeiderbevegelse, Arbeiderpartiets økte interesse for arbeideridretten etter partisamlingen og RSIs stadig skiftende politikk ut fra hva Komintern befalte, avgjorde i stor grad hvilken retning AIF tok. Kominterns taktikkskifte fra 1928 ble avgjørende for bruddet med RSI. Nå ble det umulig for et AIF dominert av sosialdemokrater å samarbeide med RSI. Selv om AIF ikke ble en revolusjonær organisasjon og idrettsutøverne i liten grad var mottakelige for kommunistisk propaganda, var medlemskapet i RSI populært siden det sørget for kontakt med idrettsutøvere fra andre land og på den måten virket samlende på tvers av landegrensene. Derfor kom ikke det endelige bruddet før i 1931.

Noter

- 1 P. Larsen, *Med AIF-stjerna på brystet. Glimt fra norsk arbeideridrett*, Oslo 1979 og F. Olstad, Forsvar, sport, klassekamp 1861-1939, i F. Olstad og S. Tønnesson, *Norsk Idretts Historie, bd. 1*, Oslo 1987.
- 2 G.O. Halvorsen, Kampen om arbeideridretten. Om forholdet mellom Arbeidernes Idrettsforbund og Røde Sportsinternasjonalen. Hovedoppgave i historie, Universitetet i Oslo, 2006. Arkivet er en del av *Det russiske statsarkiv for sosial og politisk historie* i Moskva, Rossijski Gosudarstvennyj Arkhiv Sotsialno-Politsjeskoj Iistorii (heretter RGASPI).
- 3 A. Gounot, *Die Rote Sportinternationale, 1921-1937. Kommunistische Massenpolitik im europäischen Arbeitersport*, Münster 2002.
- 4 D. Steinberg, Die Arbeitersportinternationale 1920-1928, i G. A. Ritter (red.), *Arbeiterkultur*, Königstein, 1978: 95.
- 5 A. Guttmann, *Sports. The Five First Millennia*, Boston 2004: 283.
- 6 J. M. Hoberman, Sport and Political Ideology, i B. Lowe, D. Kanin, A. Strenk (red.), *Sport and International Relations*, Champaign 1978: 235.
- 7 Gounot 2002: 67.
- 8 J. Riordan, Arbeitersport in einem Arbeiterstaat: die UdSSR, i A. Krüger, J. Riordan (red.), *Der internationale Arbeitersport*, Köln 1987: 54.
- 9 Gounot 2002: 37.
- 10 RGASPI, F. 537, op. 1, d. 1, l. 27. Manifest der Roten Sport und Turninternationale. Det fremgår ikke av kildene hvorfor ingen nordmenn møtte opp.
- 11 RGASPI, F. 537, op. 1, d. 1, l. 27. Manifest der Roten Sport und Turninternationale.
- 12 RGASPI, F. 537, op. 1, d. 1, l. 27. Manifest der Roten Sport und Turninternationale.

- 13 Gounot 2002: 46.
- 14 R. Slagstad, (*Sporten*). *En idéhistorisk studie*, Oslo 2008: 300.
- 15 Slagstad 2008: 10.
- 16 T. Halvorsen, *Partiets salt. AUFs historie*, Oslo 2003: 116.
- 17 Larsen 1979: 16.
- 18 Larsen 1979: 42.
- 19 RGASPI, F. 537, op. 2, d. 72. 1.1. Rapport Von Norwegen.
- 20 Gounot 2002: 75.
- 21 Olstad 1987: 214.
- 22 Larsen 1979: 26.
- 23 Se Larsen 1979.
- 24 F. Olstad, Under røde faner: om arbeideridrett og idrettsetetikk, i *Arbeiderhistorie*, Oslo 2011: 219.
- 25 RGASPI, F. 537, op. 2, d. 76, l. 45. Proletariersport in Norwegen.
- 26 Gounot 2002: 133. I motsetning til de sovjetiske representantene i RSIs ledelse, hadde Reussner erfaring som aktiv idrettsutøver. Allerede i en alder av 13 år hadde han blitt medlem i en arbeideridrettsklubb og hadde drevet med svømming, friidrett, sykling og ski.
- 27 RGASPI, F. 537, op. 1, d. 45, l. 54. Protokoll der 4. Sitzung der Erweiteren Executive Der Roten Sport-Internationale am 9. Februar 1923.
- 28 Det fremgår ikke av kildematerialet når Thorsen ble medlem av eksekutivkomiteen, men korrespondansen tyder på at det var i 1923.
- 29 RGASPI, F. 537, op. 1, d. 72, l. 39f.
- 30 RGASPI, F. 537, op. 1, d. 76, l. 41ff. Brev fra eksekutivkomiteen i RSI til eksekutivkomiteen i Komintern 28.11.1922.
- 31 RGASPI, F. 537, op. 1, d. 45, l. 58. Protokoll der 4. Sitzung der Erweiterten Exekutive der Roten Sport-Internationale 9. Februar 1923.
- 32 RGASPI, F. 537, op. 1, d. 45, l. 58. Protokoll der 4. Sitzung der Erweiterten Exekutive der Roten Sport-Internationale 9. Februar 1923.
- 33 RGASPI, F. 537, op. 1, d. 75, l. 103f. Bericht über die Exekutivsitzen der Roten Sportinternationale 1923.
- 34 RGASPI, F. 537, op. 2, d. 73, l. 30. Brev fra EK til AIFs forbundstyre 30.06.1924.
- 35 RGASPI, F. 537, op. 2, d. 73, l. 38. Brev fra RSIs sekretariat til AIF 29.08.1924.
- 36 *Arbeiderbladet* 16.10.1924.
- 37 *Arbeiderbladet* 03.11.1924.
- 38 Olstad 1987: 217.
- 39 P. Maurseth, *Gjennom kriser til makt (1920-1935)*, bd. 3, i A. Kokkvoll m. fl. (red.), *Arbeiderbevegelsens historie i Norge*, Oslo 1987: 527.
- 40 RGASPI, F. 537, op. 2, d. 75, l. 33. Brev fra NKPs sekretariat til RSIs presidium 16. april 1926.
- 41 Larsen 1979: 246.
- 42 RGASPI, F. 537, op. 2, d. 75, l. 38. Rapport nr. 1 fra partiets idrettsutvalg.
- 43 *Arbeiderbladet* 6. april 1926.
- 44 Olstad 1987: 217.
- 45 RGASPI, F. 537, op. 2, d. 75, l. 87. Brev fra Johs. Mortensen til RSIs eksekutivkomité 15.10.1926.
- 46 RGASPI, F. 537, op. 2, d. 75, l. 87. Brev fra Johs. Mortensen til RSIs eksekutivkomité 15.10.1926.
- 47 RGASPI, F. 537, op. 2, d. 75, l. 92. Brev fra RSIs sekretariat til Johs. Mortensen udatert.
- 48 RGASPI, F. 537, op. 2, d. 75, l. 94. Brev fra RSIs sekretariat til Oskar Hansen 16.11.1926.
- 49 Arbark, Rolf Hofmos arkiv, serie D, boks 0013. Oppgave over A.I.F.s og den borgerlige idretts medlemstall 1924-1934.

- 50 Olstad 1987: 217.
- 51 RGASPI, F. 537, op. 2, d. 78, 1. 26. An das Präsidium der Roten Sportinternationale 26.2.1927.
- 52 RGASPI, F. 537, op. 2, d. 78, 1. 29. Fortrolig. Til kamerater. 20.02.1927.
- 53 RGASPI, F. 537, op. 2, d. 75, 1. 99. Brev fra Olaf Thorsen til RSIs eksekutivkomité 28.11.1926.
- 54 RGASPI, F. 537, op. 2, d. 78, 1. 2. Brev fra RSIs sekretariat til NKPs idrettsutvalg (fortrolig) 11.1.1927.
- 55 *Arbeideridrett* nr. 32 13.12.1926.
- 56 RGASPI, F. 537, op. 2, d. 78, 1. 2. Brev fra RSIs sekretariat til NKPs idrettsutvalg (fortrolig) 11.1.1927.
- 57 RGASPI, F. 537, op. 2, d. 78, 1. 18-22. Von Carsten Aasebøe an Genossen Reussner oder Pawlow 16.2.1927.
- 58 *Arbeideridrett* nr. 14 21.3.1927.
- 59 RGASPI, F. 537, op. 2, d. 78, 1. 47. An das Sekretariat der RSI 23.3.1927.
- 60 RGASPI, F. 537, op. 2, d. 78, 1. 26. An das Präsidium der Roten Sportinternationale 26.2.1927.
- 61 RGASPI, F. 537, op. 2, d. 78, 1. 29. Fortrolig. Til alle kamerater. 20.02.1927.
- 62 RGASPI, F. 537, op. 2, d. 79, 1. 5. Protokoll over AIFs landsmøte, påsken 1927.
- 63 RGASPI, F. 537, op. 2, d. 78, 1. 101f. Beschluss über die Ergebnisse des Norwegischen Arbeitersportkongress.
- 64 RGASPI, F. 537, op. 2, d. 161, 1. 69. Bericht über den Verlauf der Winterspartakiade in Oslo.
- 65 RGASPI, F. 537, op. 2, d. 161, 1. 3. Direktiven für die Delegation des Gen. Aksamit zur Winterspartakiade in Oslo.
- 66 Larsen 1979: 69.
- 67 RGASPI, F. 537, op. 2, d. 161, 1. 79. An die Arbeitersportler in allen Ländern!
- 68 RGASPI, F. 537, op. 2, d. 161, 1, 68ff. Bericht über den Verlauf der Winterspartakiade in Oslo.
- 69 K. McDermott og J. Agnew, *The Comintern*, London 1996: 99.
- 70 Guttman 2004: 283
- 71 RGASPI, F. 537, op. 2, d. 84, 1. 2. An das Z.K. der K.P. Norwegen. Vertraulich. 28.2.1929.
- 72 RGASPI, F. 537, op. 2, d. 84, 1. 25. Brev fra AIF til RSI ang. suspensjonen av Aasebøe. 3.5.1929.
- 73 Larsen 1979: 78.
- 74 RGASPI, F. 537, op. 2, d. 86, 1. 36f. Protokollarische Notizen des Übersetzers W. Mielens von den Verhandlungen in der norwegischen Kommission des Plenums der RSI in Charkow, Anfang Juni 1929.
- 75 RGASPI, F. 537, op. 2, d. 84, 1. 106. Protokoll 3. Arbeidernes Idrettsopposisjons styremøte 6.12.1929.
- 76 RGASPI, F. 537, op. 2, d. 87, 1. 17f. An den Arbeidernes Idrettsforbund Norwegen.
- 77 RGASPI, F. 537, op. 2, d. 87, 1. 55. Direktiven für die RSI-kommision in Norwegen. Vertraulich.
- 78 RGASPI, F. 537, op. 2, d. 87, 1. 55. Direktiven für die RSI-kommision in Norwegen. Vertraulich.
- 79 Maurseth 1987: 529.